

Ukrainian statehood.

Key words: *national idea, the state problem, inferiority complex, mother's language, the tribal language, tribal memory.*

УДК 378.14

Гейко Ю.

ПЕДАГОГІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Розкрито сутність дослідження педагогічної ефективності використання методики формування психологічної готовності майбутніх викладачів іноземних мов до дистанційного навчання, яка заснована на основі методики, запропонованої М. Смільсон і П. Дітюк.

Ключові слова: *дистанційне навчання; компетентність; психологічна готовність; проект.*

Постановка проблеми. Готовність до професійної діяльності, у т.ч. педагогічної, включає професійну компетентність і психологічну готовність [0]. Відомо, що перелік компетентностей, яких повинен набути майбутній фахівець знаходить своє відображення у системі освітніх стандартів. Водночас, складова психологічної готовності не тільки не відображена у жодному нормативному документі, а й часто залишається поза увагою учасників процесу навчання.

Аналіз останніх досліджень. Готовність до діяльності вивчається педагогічною наукою у декількох контекстах: відповідно до навчання, педагогічної діяльності чи до професійної діяльності. Значна частина досліджень науковців присвячена розробці окремих контекстів проблеми формування готовності, зокрема методик і технологій для аудиторій суб'єктів учіння певного типу. Поняття та структура психологічної готовності у складі готовності до професійної діяльності педагога досліджувалися В. Сластьоніним і В. Кашириним [3; 5], психологічна компонента у складі ІТ-готовності розкрита Л. Карташовою [3], процес і методика формування психологічної готовності до дистанційного навчання (ДН) у власній пізнавальній діяльності ґрунтовно розроблявся М. Смільсон і П. Дітюк тощо. Вивчення літературних джерел і ґрунтовний змістовно-структурний аналіз поняття «готовність» дозволив нам виокремити декілька взаємодоповнюючих підходів до його визначення і позиціонування відносно поняття «компетентність» – іншої важливої педагогічної категорії [1]. Ми встановили, що для формування готовності майбутніх викладачів іноземних мов до здійснення ДН найбільш

прийнятним є психологічний підхід, який можна використати в процесі підготовки майбутніх викладачів іноземних мов.

Метою статті є показати сутність дослідження педагогічної ефективності формування готовності майбутніх викладачів іноземних мов до здійснення ДН за допомогою психологічного підходу.

Виклад основного матеріалу. М. Смульсон і П. Дітюк справедливо зауважують, що формування готовності, як особистісної характеристики особистості не може формуватись «за тиждень» і, як наслідок, «навіть поставити завдання на формування готовності до навчання ми практично не можемо – саме тому, що процес формування особистісних рис є довготривалим» [1, 81]. Крім того, автори розрізняють готовність дитини й готовність дорослого до навчання, справедливо наголошуючи, що більшість існуючих методик, які направлені на придатність дитини до навчання, не повідомлять нічого про абітурієнта або студента [1, 93].

Ми погоджуємось з тим, що основним чинником формування психологічної готовності до дистанційного навчання є перехід суб'єкта в зону найближчого розвитку, який для дитини передбачає допомогу дорослого, а для дорослого повинен розглядатись у такий спосіб: один дорослий допомагає іншому шляхом управління його розвитком. В умовах здійснення саморозвитку одна і та ж сама людина діє одразу у двох площинах: як суб'єкт розвитку та як суб'єкт управління розвитком. Квінтесенцією авторського задуму є те, що саме проект є засобом переходу дорослої людини з зони актуального до зони найближчого розвитку (проект змін самої себе). Це досягається за допомогою низки наступних вимог.

1. Підґрунтям готовності до навчання, особливо якщо йдеться про ДН дорослих, є проект цього навчання. Тому змістом формування такої готовності є розробка проекту, а показником – його наявність. Чим більш детальним та несуперечливим є такий проект, тим вищою є ступінь готовності.

2. Проектна діяльність суб'єктів учіння складається з низки процедур, в яких розрізняють зокрема, розробку проекту та його втілення. Для запобігання проблем, пов'язаних із втіленням проекту, він має бути розробленим особисто суб'єктом учіння, що потребує від нього стати проектувальником власного навчання. За своєю сутністю проектувальна діяльність є рефлексивною.

3. Надаючи допомогу в розробці проекту, організатор проектування забезпечує рефлексивний вихід суб'єкта учіння до позиції проектувальника власного навчального процесу та розробки відповідного проекту.

4. У процесі проектування суб'єкт учіння використовує, з одного боку, власний досвід й розуміння своєї реальної життєвої ситуації; з іншого – знання проектних норм та експертні знання організатора проектування. Це знімає питання відсутності мотивації щодо втілення проекту та відповідальності учасників проектування [1, с. 95].

Для обґрунтування можливості застосування вказаної методики для нашого дослідження важливо зазначити про ідентичність змістовно-структурного наповнення психологічної готовності до пізнавальної діяльності суб'єктів учіння та психологічної готовності до педагогічної діяльності суб'єктів викладання. В обох випадках психологічна готовність до дистанційного навчання має однакову структуру, яка влючає такі компоненти: орієнтувальний (передбачає певний рівень розвитку пізнавальної сфери особистості: сприйняття, мислення, уяви, пам'яті, уваги, що у сукупності складає інтелектуально-пізнавальну готовність); спонукальний (визначає направленість особистості, силу зусиль, яких вона докладає, ступінь наполегливості у діяльності) мотиваційна готовність; виконавчий (включає майстерність, необхідний рівень здібностей і вольових якостей особистості, здатності до саморегуляції) – операційно-діяльнісна готовність.

Готовність до здійснення ДН у суб'єктів викладання і в суб'єктів учіння відрізняється насамперед компетентнісною складовою. В табл. 2 і 3 представлено порівняння структури психологічної готовності та структури компетентності суб'єктів викладання та суб'єктів учіння.

Таблиця 2
Порівняльний аналіз структури компетентності у ДН

Загальні складники компетентності у ДН	Обов'язкова наявність у суб'єкта викладання	Обов'язкова наявність у суб'єкта учіння
Знання теоретичних основ і понятійного апарату ДН	так	так
Знання теоретичних основ проектування технологій ДН	так	ні
Знання вимог нормативних документів до проектування технологій ДН	так	ні
Уміння і досвід у проектування педагогічних технологій	так	ні
Уміння і досвід у використанні засобів ДН	так	так
Установки, цінності, особистісні якості і мотиви до розвитку компетентності у ДН	так	так

Про можливість використання методики, розрахованої на абітурієнтів для нової аудиторії – магістрантів іноземної філології, свідчить вікова близькість цих аудиторій і спільність мотивів – здобуття освіти.

Перевірку методики було здійснено в за допомогою педагогічного експерименту, участь у якому взяли 400 студентів НПУ ім. М.П. Драгоманова та інших ВНЗ. Експеримент передбачав проходження ними тренінгу «Дистанційна підтримка навчання іноземних мов» для

розвитку компетентності у ДН і створення проектів власних змін як основи формування психологічної готовності до ДН.

На початку тренінгу учасникам було запропоновано дати відповіді на запитання щодо їх актуальних цілей, зокрема, пов'язаних із використанням ДН. Це вхідне опитування дало такі результати: серед 88% тих, хто планує використовувати ДН у майбутньому, 58% опитаних ніяк не пов'язували можливості ДН із своїми актуальними життєвими цілями.

Таблиця 3

Порівняльний аналіз структури психологічної готовності до ДН

Загальні складники психологічної готовності до ДН	Обов'язкова наявність у суб'єкта викладання	Обов'язкова наявність у суб'єкта учіння
Інтелектуально-пізнавальна готовність: розуміння особливостей і умов здійснення ДН в даний момент, для даної задачі	так	так
Мотиваційна готовність: прагнення використовувати технології ДН для досягнення конкретних навчальних цілей	так	так
Операційно-діяльнісна готовність: впевненість у власній компетентності, здатність до усунення перешкод, подолання складностей у здійсненні ДН	так	так

Яскравим прикладом такої позиції є наступна відповідь: «на цьому тренінгу ми навчимося користуватися сервісом дистанційного навчання та виховання, отримаємо первісний досвід роботи з новітніми технічними засобами навчання... також, очікуємо на гарну атмосферу спільного здобуття знань, умінь і навичок.. взагалі-то, ми вже отримуємо задоволення від процесу». У цьому формулюванні позитивно налаштованого на роботу студента, на жаль, немає вказівок на те, для чого саме це йому потрібно окрім задоволення від процесу навчання, тож існує високий ризик того, що навички, не пов'язані із його стратегічними цілями, будуть швидко втрачені. Менша частина, а саме 42%, усвідомлювали свої життєві завдання, що видно з їх відповідей: «вважаю, що тренінг допоможе мені у майбутній праці; вважаю що за допомогою тренінгу мені буде легше у майбутньому в цілому та у на моїй майбутній роботі; маю бажання використати набуті знання в своїй майбутній професії, створювати власні курси; думаю, тренінг не може кардинально змінити моє майбутнє, але я сподіваюся, що з його допомогою у мене відкриється більше перспектив та можливостей і т.п.». Таким чином, у результаті констатувальної частини експерименту виявлено, що 37% загальної кількості студентів одразу пов'язали можливості використання

ДН у майбутній діяльності і свої актуальні життєві цілі, 51% планують використовувати ДН, але не пов'язали цю можливість із власними цілями, 6 % не впевнені, чи будуть використовувати ДН, 6% думають, що не будуть використовувати ДН.

Після проходження тренінгу на основі методики М. Смульсон і П. Дітюка учасникам було запропоновано створити проекти власних змін, як основу формування психологічної готовності до здійснення ДН. В результаті дослідження ми встановили, що 88% студентів усвідомили можливість використання ДН у майбутній діяльності, 76% визначили актуальні життєві цілі й пов'язали їх з такою можливістю. Все це засвідчило про те, що створені студентами проекти власних змін можуть стати основою формування їх психологічної готовності до здійснення ДН.

Висновки. Таким чином, застосування методики М. Смульсон і П. Дітюка для формування психологічної готовності майбутніх викладачів іноземних мов до здійснення ДН, яка передбачає проходження учасниками студентами тренінгу, можна вважати достатньо ефективною та рекомендувати до використання в професійній підготовці інших спеціалістів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дистанційне навчання : психологічні засади : монографія / За ред. М.Л. Смульсон. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. – 240 с.
2. Гейко Ю.В. Готовність і компетентність: визначення і взаємовідношення / Ю.В. Гейко // Проблеми освіти – 2012. – № 63 – С. 60-68.
3. Карташова Л.А. Система навчання інформаційних технологій майбутніх вчителів суспільно-гуманітарних дисциплін : монографія / Л.А. Карташова. – Луцьк : Волиньполіграф, 2011. – 264 с.
4. Сластенин В.А. Педагогика : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. В.А. Сластенина. – М. : Академия, 2002. – 576 с.
5. Сластенин В.А. Психология и педагогика : учеб. пособие для студ. / В.А. Сластенин, В.П. Каширин. — М. : Академия, 2001. – 480 с.

Гейко Ю. Психологическая готовность будущих преподавателей иностранных языков в осуществления дистанционного обучения.

Розкрито суцність дослідження педагогічної ефективності використання методики формування психологічної готовності майбутніх преподавателей иностранных языков к дистанционному обучению, которая основана на методике, предложенной М. Смульсон и П. Дітюк.

Ключевые слова: дистанционное обучение, психологическая готовность, компетентность, проект.

Geyko Yuliya. Psychological readiness of future teachers of foreign languages in the implementation of distance learning

The article describes the peculiarities of a method by M.L. Smulson and P.P. Ditiuk for formation of psychological preparedness of future teachers of foreign languages to realize e-learning.

Key words: *e-learning, competence, psychological preparedness, project.*

УДК 378.041

Федоренко О.Г.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО САМООСВІТИ

Показано значення проблеми самоосвіти майбутнього вчителя та роль інформаційно-комунікаційних технологій у цьому процесі. Визначено, що майбутній учитель має володіти окрім інших навичками програмного забезпечення навчального процесу, комп'ютерної графіки, програмування тощо. Доведено, що подальшої розробки вимагають методи оволодіння ним інформаційними технологіями та способи практичного їх застосування в самоосвіті.

Ключові слова: *інформаційно-комунікаційні технології; методи самоосвіти; самоосвіта вчителя.*

Постановка проблеми. Однією з головних задач сучасної освіти є створення умов для самореалізації особистості студента з урахуванням його нахилів, здібностей й особливих можливостей, для розкриття його інтелектуального потенціалу, розвитку самостійності та активності, мобілізації знань і вмінь, виховання нездоланного бажання досягнення нових результатів й розвитку особистості як найвищої цінності суспільства. Такою умовою є використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які необхідні для збільшення можливостей та розкриття внутрішнього потенціалу майбутнього вчителя. Сьогодні використання ІКТ стає незамінним помічником у вирішенні цього питання. В цьому плані важливим напрямом роботи у професійній освіті майбутніх педагогів є формування прийомів самоосвітньої діяльності та самовдосконалення з використанням сучасних ІКТ як засобу підвищення ефективності самоосвітньої діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження окремих аспектів готовності до педагогічного самовдосконалення та шляхів її формування перебувало в центрі уваги таких дослідників, як М. Костенко, Т. Степанова, Т. Тихонова, П. Харченко; до самоосвіти С. Архангельський, Ю. Бабанський, Ю. Калугін, О. Малихін, І. Наумченко та ін.; до самовиховання А. Громцева, С. Єлканов, О. Ковальов, В. Кисельов, Л. Рувинський. У останній час помітно зростає кількість досліджень,